
Sprawozdanie z działalności Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1965.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/1-2, 195-201

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

**Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.**

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W ROKU 1965 *

W roku 1965 prace Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN koncentrowały się przede wszystkim na przygotowaniu XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, który odbył się w Polsce w dniach 24—31 sierpnia 1965¹. Przedmiotem obrad dwóch plenarnych zebrań Komitetu oraz licznych posiedzeń jego prezydium były sprawy programu Kongresu oraz omówienie wniosków praktycznych wpływających z jego przebiegu. Wnioski te dotyczyły takich zagadnień, jak: kierunki i charakter badań z historii nauki i techniki, które należałoby podjąć w najbliższych latach w Polsce, rozwój kontaktów zagranicznych, podejmowanie prac naukowych w aspekcie powiązania ich z historią nauki oraz wprowadzenie wykładów z historii nauki w szkołach wyższych.

W części naukowej zebrania plenarnego w dniu 1 VI prof. P. Rybicki wygłosił referat *Niektóre aspekty metodologiczne, wspólne dla nauk społecznych i przyrodniczych*². Na zebraniu plenarnym w dniu 3 XII dyskutowano nad projektem tekstu rozdziału *Nauka* w haśle *Polska dla Wielkiej encyklopedii powszechnej PWN*. Dyskusja ta była bardzo ożywiona, poruszając głównie takie zagadnienia, jak: periodyzacja, wydobycie kluczowej pozycji nauki polskiej na tle nauki światowej, ustalenie kryteriów przy podawaniu w haśle nazwisk przedstawicieli nauki polskiej.

Na czerwcowym zebraniu Komitetu podjęto uchwałę o wystąpieniu do władz Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki z propozycjami: powołania w jej ramach Komitetu Kopernikowskiego, w którym uczeni różnych krajów i specjalności mogłby współdziałać w badaniach podjętych w związku ze zbliżającym się 500-leciem urodzin Kopernika, oraz przygotowania powołania Wydziału Naukowego Historii Techniki w związku z rosnącymi w różnych krajach szeregami historyków techniki, częściowo tylko powiązanych dotychczas z Sekcją Historii Nauki.

Zofia Skubała-Tokarska

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W ROKU 1965

Poważna część prac Zakładu koncentrowała się w 1965 r. wokół XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, który odbył się w Polsce w dniach 24—31 sierpnia 1965 r.¹ Pracownicy i współpracownicy Zakładu wygłosili w trakcie obrad sekcyjnych wiele komunikatów oraz 5 referatów na 5 sympozjach kongresowych.

* Osobowa wymiana zagraniczna realizowana przez Komitet została omówiona łącznie z wymianą dokonywaną przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN w sprawozdaniu z działalności tego Zakładu (por. niżej).

¹ Por. sprawozdanie z Kongresu, zamieszczone w niniejszym numerze „Kwartalnika”, s. 157.

² Referat był przedmiotem dyskusji na I sympozjum XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki; por. sprawozdanie z Kongresu w niniejszym numerze „Kwartalnika”, s. 164. Przekład francuski referatu został opublikowany w „Organisation”, 1965, t. 2.

¹ Por. sprawozdanie z Kongresu na s. 157 niniejszego numeru.

Należy podkreślić, że niemal wszyscy pracownicy Zakładu przez udział w pracach przedkongresowych i ofiarny wysiłek w trakcie Kongresu wnieśli przyczynili się do sukcesu tej poważnej imprezy naukowej.

Planowane prace badawcze Zakładu koncentrowały się nadal w czterech jego działach oraz w Pracowni Badań Naukowych działającej w ramach Zakładu od listopada 1964 r.

W Dziale I (ogólne problemy historii nauki oraz historia nauk społecznych, kierownik: prof. B. Suchodolski) prowadzono prace we wszystkich dotychczasowych kierunkach badawczych, zarówno w zakresie historii metodologii nauki, jak też w zakresie rozwoju i organizacji nauki poszczególnych okresów historycznych, poczynając od średniowiecza, kończąc zaś na problemach nauki wieku XX.

W roku sprawozdawczym zostały ukończone i przygotowane do druku 4 monografie: praca habilitacyjna dr I. Stasiewicz *Poglądy na naukę w Polsce w okresie Oświecenia na tle ogólnoeuropejskim* oraz 3 prace doktorskie: mgra J. Skarbka *Zagadnienie metodologii nauki w Polsce w okresie pozytywizmu*, dr K. Targosz-Kretowej *Hieronim Pinocci — reprezentant kultury naukowej w Polsce XVII w.*, mgr Z. Skubała-Tokarskiej *Spoleczna rola Wolnej Wszechnicy Polskiej*.

Zostały także przygotowane do druku: wydawnictwo źródłowe *Raporty Kółtają o reformie Akademii Krakowskiej* w opracowaniu doc. M. Chamcówny oraz monografia zmarłego jesienią 1965 r. doc. J. Dihma² *Julian Ursyn Niemcewicz jako historyk*. Wymienić również należy referat prof. P. Rybickiego *Nauki społeczne i nauki przyrodnicze. Niektóre wspólne aspekty metodologiczne*, wygłoszony na jednym z sympozjów XI Kongresu Historii Nauki³. Zostały również zaawansowane (ukończenie przewidziane jest w 1966 r.) prace doktorskie: mgr M. Frankowskiej na temat metodologii naukowej Rogera Bacona, mgra B. Jaczewskiego *Organizacja nauki polskiej w dwudziestolecu międzywojennym*, mgra J. Dybca o Michale Wiszniewskim oraz mgr M. Władyczanki *Założenia socjologii wiedzy szkoły Durkheima*.

Pewnemu dalszemu opóźnieniu uległy natomiast prace nad *Historią nauki polskiej w zarysie*, przyczyną tego była z jednej strony wzmozona ilość zajęć współpracowników *Zarysu* związana z XI Międzynarodowym Kongresem Historii Nauki, z drugiej zaś — stan zdrowia głównych autorów poszczególnych części *Zarysu*.

Dział II (historia nauk biologicznych, medycznych i rolniczych) w roku sprawozdawczym poniósł ciężką stratę wskutek śmierci kierownika Działu i zarazem Zespołu Historii Nauk Rolniczych, prof. J. Fiericha⁴.

Z pięciu zespołów badawczych najenergiczniej pracował Zespół Historii Botaniki pod kierownictwem doc. L. Karpowiczowej oraz Zespół Historii Nauk Rolniczych. Zespół Historii Zoologii kontynuował dawniejszą tematykę, a w Zespole Historii Medycyny podjęto nowy temat medycznych studiów polskich we Francji. Najślabiej przedstawiała się działalność Zespołu Historii Biologii Ogólnej, od lat pozbawionego kierownictwa. Do większych prac długoterminowych a zaawansowanych zaliczyć należy w Dziale II: syntezę dziejów botaniki polskiej, przygotowywaną przez prof. W. Szafera, prace nad dziejami Polskiego Towarzystwa Botanicznego, *Dzieje nauk zootechnicznych w Puławach 1862—1962* (tom zbiorowy pod redakcją prof. M. Strzemińskiego), *Dzieje nauk leśnych w Polsce* (prof. A. Zabko-Potopowicz), *Dzieje chirurgii w Polsce* (doc. S. Sokół).

W Dziale III (historia nauk matematycznych, fizyko-chemicznych i nauk

² Por. nekrolog doc. Dihma na s. 93 niniejszego numeru.

³ Referat ten, podobnie jak i inne referaty sympozjalne Kongresu, został opublikowany w roczniku „Organon”, t. 2, 1965.

⁴ Por. nekrolog prof. Fiericha w nrze 4/1965 „Kwartalnika”.

o Ziemi, kierownik: prof. A. Birkenmajer) prowadzone były prace w dwóch sekcjach:

Sekcja Historii Matematyki, Astronomii, Fizyki i Chemii koncentrowała prace na tych okresach i zagadnieniach, które miały być ukazane w referatach i komunikatach na XI Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki. Istotnym osiągnięciem tej sekcji był referat prof. A. Birkenmajera *Elementy tradycyjne i nowatorskie w kosmologii Kopernika* na kopernikańskim sympozjum kongresowym. Poza działalnością zespołów doc. A. Trautman przygotował na sympozjum einsteinowskie referat *Porównanie Newtonowskiej i relatywistycznej teorii czasoprzestrzeni*.

W Sekcji Historii Nauk o Ziemi w Zespole Historii Geografii ukończono prace: *Zbiór rękopisów geograficznych i kartograficznych w Bibliotece Ossolińskich* (mgr K. Rzepa i prof. B. Olszewicz), *Teoria Moritza Wagnera o powstawaniu gątników* (praca habilitacyjna dra J. Babicza), *Historia kartografii Śląska* (mgr H. Kot).

W Zespole Historii Geologii opublikowano prace: *O początkach geochemicznych badań Borchą* (prof. A. Gaweł), w Zespole Historii Geofizyki zaś prace o najdawniejszych obserwacjach sejsmologicznych (prof. T. Olczak), meteorologicznych (A. Rojecki) i wodowskazowych (dr Z. Miłkowski) w Polsce. Członkowie Zespołu Historii Geodezji, który opóźnił prace nad historią triangulacji w Polsce, opracowali i opublikowali artykuły o działalności polskiej służby geodezyjnej w ostatnim 20-leciu⁵.

W Dziale IV (historia techniki i nauk technicznych, kierownik: prof. E. Olszewski) tradycyjnie już największe osiągnięcia miał Zespół Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej, kierowany przez doc. M. Radwana, który wygłosił poza tym na sympozjum historii dawnego hutnictwa XI Kongresu referat *Metody zastosowane w Polsce przy badaniach starożytnego hutnictwa świętokrzyskiego*. Zespół prowadzi od kilku już lat szerokie badania dawnej techniki hutniczej, doskonaląc metody techniczne i koncepcje teoretyczne tych badań oraz pokonując przeszkody w postaci braku bazy. Pozostałe zespoły prowadziły badania w sposób mniej intensywny, ale na ogół zgodnie z planem. Z prac zakończonych zasługują na wymienienie: *Zarys dziejów kopalni ropy naftowej w Węglówce* (prof. J. Czastka, mgr S. Socha), *Rozwój produkcji maszyn i narzędzi rolniczych w Polsce do 1918 r.* (mgr inż. S. Grzymałowski, mgr inż. S. Chorzewski), przygotowanie publikacji rękopisu dell'Aquy *Praxis ręczna o działach* (mgr T. Nowak), *Galeona „Smok” — pierwszy polski okręt wojenny* (mgr M. Boczar) oraz pierwsza wersja *Historii polskiej techniki mostowej* (mgr inż. J. Jankowski).

W ramach naukowej działalności Pracowni Badań Naukoznawczych (kierownik: prof. A. Tuszko) prowadzone były m.in. badania z zakresu współzależności między organizacją instytucji naukowej a sprawnością jej pracy; przeprowadzono badania wstępne w 3 instytutach resortowych i 3 pozaresortowych. W ramach Komisji Koordynacji Badań Naukowych RWPG (Pracownia, jako placówka wiodąca w zakresie organizacji, planowania i koordynacji badań naukowych, koordynowała prace prowadzone na ten temat w ZSRR, na Węgrzech, w Czechosłowacji i w Polsce.

Pracownia badała również doświadczenia w zakresie planowania perspektywnego PAN, prowadziła prace nad dynamizmem rozwoju kadry naukowej i nakładów finansowych w Polsce w latach 1956—1964 oraz analizowała materiały traktujące o organizacji badań naukowych za granicą.

W roku sprawozdawczym została również ukończona praca habilitacyjna dra Z. Kowalewskiego *Nauka a planowanie jej rozwoju*. Prof. A. Tuszko przygotował dla

⁵ Por. w niniejszym numerze informację o tych artykułach w dziale *Z czasopism*, s. 145.

UNESCO publikację książkową *Organizacja badań naukowych w Polsce*. Na symposium *Przeszłość i przyszłość nauki XI Kongresu Historii Nauki* prof. I. Malecki i prof. E. Olszewski przygotowali referat *Niektóre prawidłowości rozwoju nauki XX wieku*⁶.

W celu pogłębienia problematyki epistemologicznej Pracownia Badań Naukoznawczych wraz z Pracownią Ogólnych Problemów Organizacji Pracy PAN zorganizowała konwersatorium naukoznawcze, którego przewodnictwem objął prof. T. Kotarbiński. Dotychczas odbyło się 7 zebrań dyskusyjnych⁷.

*

W 1965 r. Zakład Historii Nauki i Techniki PAN wydał trzy numery „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, drugi numer nowego, obcojęzycznego rocznika „Organon”, cztery zeszyty „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej”, sześć tomów *Monografii z dziejów nauki i techniki* oraz cztery zeszyty powielanego wydawnictwa seryjnego Pracowni Badań Naukoznawczych *Opracowania wybrane*.

Na treść „Studiów” złożyły się następujące prace:

Seria A, zeszyt 7: S. M. Kuczyński, *Miechowita jako historyk*; A. Czekańska, *Kultura umysłowa Polski wieku XVI w świetle listów dedykacyjnych*; S. Grzybowski, *Z dziejów popularyzacji nauki w czasach saskich*.

Seria C, zeszyt 10: T. Kłado, R. W. Wołoszyński, *Korespondencja Stanisława Augusta z Leonardem Eulerem i Petersburską Akademią Nauk 1766—1783*; W. Olszewicz, „Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego” i jego twórcy.

Seria C, zeszyt 11: J. Dobrzycki, *Teoria precesji w astronomii średniowiecznej*; I. Wiesiołowski, *Jak powstało „De revolutionibus”*; S. Nakayama, *Wprowadzenie systemu heliocentrycznego w Japonii*.

Seria E (*Zagadnienia ogólne*), zeszyt 1: L. Orchel, *Poglądy metodologiczne Sebastiana Petrycego z zakresu filozofii*; H. Ulatowska, *Metodologia i logika nauk medycznych — Zygmunt Kramsztyk*; M. Władysław, *Metodologiczne podstawy socjologii wiedzy w teorii faktu społecznego Emila Durkheima*; Z. J. Bezwiński, *Opisy społeczne zbiorowości terytorialnych Franciszka Bujaka*; H. Dutkiewicz, *Problemy społecznego uwarunkowania wiedzy we współczesnej socjologii (w nawiązaniu do dzieła Wernera Starck „Socjologia wiedzy”)*.

W *Monografiach* opublikowano książki: J. Ravetz, *Astronomia i kosmologia w dziele Kopernika* (wersja polska i angielska); K. Górską-Gołaską, *Pomiary gruntowe w Wielkopolsce 1793—1861*; J. i S. Reychmanowie, *Przemysł wiejski na Podhalu*⁸; R. Dutkowską, *Uniwersytet Jagielloński w czasach Księstwa Warszawskiego*; K. Groniowskiego, *Technika motoryzacyjna w Polsce w okresie międzywojennym*; J. Czerniatowicza, *Z dziejów grezystyki w Polsce w okresie Odrodzenia*.

Oprócz tego Pracownia Badań Naukoznawczych współpracowała przy publikacji przez Komisję Naukoznawstwa PAN wydawnictwa seryjnego „Zagadnienia Naukoznawstwa”⁹, a Dział Historii Techniki i Nauk Technicznych nadal współdziałał z Wydawnictwami Naukowo-Technicznymi w wydawaniu serii *Z dziejów techniki*; w 1965 r. ukazała się w ramach tej serii książka K. Maślankiewicza *Z dziejów górnictwa solnego w Polsce*¹⁰.

⁶ Por. sprawozdanie z 3 pierwszych zebrań w nrze 3/1965 „Kwartalnika”, s. 468.

⁷ Polski tekst tego referatu ukazał się w nrze 4/1965 „Zagadnień Naukoznawstwa”.

⁸ Por. recenzję z tej książki w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 625.

⁹ Por. recenzję z pierwszego numeru tego wydawnictwa w nrze 3/1965 „Kwartalnika”, s. 435.

¹⁰ Por. recenzję z tej książki w niniejszym numerze, s. 114.

Naukowa współpraca zagraniczna Zakładu i Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN¹¹ przebiegała pod znakiem XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki (24–31 VIII), który był jedną z największych międzynarodowych imprez naukowych w Polsce w 1965 r.¹²

Wśród uczestników kongresu 12 uczonych zagranicznych, przede wszystkim referentów na sympozjach, było gośćmi Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

Kongres umożliwił polskim historykom nauki nawiązanie nowych i zacieśnienie dawniejszych kontaktów naukowych. Przykładem mogą tu być rozmowy przeprowadzone po zamknięciu kongresu przez kierownictwo Zakładu i Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN z kierownictwem delegacji radzieckiej; rozmowy te wytyczyły kierunki i formy dalszej współpracy naukowej¹³. Z delegacją zaś czechosłowacką uzgodniono kontynuację polsko-czechosłowackich spotkań w strefie przygranicznej¹⁴, przewidując odbycie w 1966 r. spotkania w Bukownie Tatrzańskej, poświęconego zagadnieniom hutnictwa karpackiego. W przeddzień otwarcia kongresu odbyło się spotkanie kierowników delegacji krajów socjalistycznych z udziałem zastępcy sekretarza naukowego PAN, prof. I. Maleckiego.

W czasie kongresu odbyły się w Warszawie i Krakowie obrady Międzynarodowej Akademii Historii Nauki oraz Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki¹⁵.

Absorbujące przygotowanie kongresu spowodowało ograniczenie tradycyjnych form współpracy zagranicznej Zakładu i Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. W związku z tymi przygotowaniem utrzymywano jednak bliskie kontakty z władzami Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki. M.in. w maju 1965 r. jako delegat polskiej grupy narodowej historyków nauki w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego Sekcji w Paryżu wziął udział prof. W. Voisé. W czasie tygodniowego pobytu w Paryżu prof. Voisé przeprowadził ponadto rozmowy z kierownictwem redakcji „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” (organu Sekcji Historii Nauki) w sprawie zapewnienia systematycznego druku polskich opracowań naukowych w tym czasopiśmie.

Prof. E. Olszewski i prof. A. Tuszko wzięli udział w zorganizowanym w Budapeszcie we wrześniu przez Światową Federację Pracowników Nauki trzydniowym sympozjum naukowym poświęconym roli nauki dla krajów rozwijających się. Prof. A. Tuszko wygłosił na sympozjum referat na temat zagadnień planowania nauki dla potrzeb krajów rozwijających się. Na Zgromadzeniu Ogólnym Federacji, które odbyło się po sympozjum, prof. Olszewski został obrany członkiem Komitetu Wykonawczego Światowej Federacji Pracowników Nauki.

Najsilniejsze ośrodki badawcze w dziedzinie historii nauki i techniki znajdują się w ZSRR, Stanach Zjednoczonych, Francji i Wielkiej Brytanii. Kontakty z ZSRR i Francją mają przy tym znaczenie nie tylko z uwagi na nowe kierunki i metodykę badań naukowych, ale również w poważnym stopniu ze względu na znajdujące się w tych krajach zasoby źródeł rękopiśmiennych do dziejów nauki i techniki polskiej.

Współpraca z ZSRR ograniczała się w minionym roku do wymiany opracowań

¹¹ Ta część sprawozdania obejmuje również działalność Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

¹² Por. wstępne sprawozdanie z obrad Kongresu w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 663.

¹³ Por. informację o tych rozmowach w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 664.

¹⁴ Por. informację o pierwszym z tych spotkań w nrze 3/1965 „Kwartalnika”, s. 489.

¹⁵ Por. informację o obradach Międzynarodowej Akademii oraz o powołaniu do niej prof. H. Barycza w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, ss. 664 i 666 oraz o Zgromadzeniu Ogólnym Sekcji Historii Nauki — w numerze niniejszym, s. 188.

naukowych przeznaczonych do druku w wydawnictwach Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN oraz Instytutu Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR. Do „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” przyjęto ze Związku Radzieckiego 10 artykułów i sprawozdań naukowych. Do ZSRR wysłano natomiast m.in. artykuł doc. M. Radwana o zabytkach techniki w Zagłębiu Staropolskim. Wspomniane już rozmowy z kierownictwem delegacji radzieckiej na XI Kongres Historii Nauki pozwalają przypuszczać, że współpraca z ośrodkami naukowymi w ZSRR zostanie w przyszłości silniej zaktywizowana.

Dość bliskie — choć również niewystarczające — kontakty naukowe wiązały Zakład z uczonymi i placówkami naukowymi we Francji. Podobnie jak w poprzednich latach Zakład korzystał ze stypendium VI Sekcji Ecole Pratique des Hautes Études. Dzięki temu doc. S. Szpilczyński miał możliwość prowadzenia 6-miesięcznych poszukiwań źródłowych w bibliotekach Paryża i Bazylei. Dotyczyły one powiązań naukowych polsko-francuskich w zakresie medycyny w wiekach X—XIX, a zebrane materiały posłużą doc. S. Szpilczyńskiemu do przygotowania pracy poświęconej tym kontaktom. Na początkowe miesiące 1965 r. przeciągnęły się rozpoczęte w 1964 r.: stypendium VI Sekcji przyznane doc. Czartoryskiemu i szwajcarskie stypendium doc. Kowalika¹⁶.

W Paryżu przebywali przez okres 10 dni prof. A. Tuszko i mgr S. Chaskiewicz. Brali oni udział w konsultacjach i dyskusjach na temat rozwoju i planowania badań naukowych na świecie, a szczególnie w Polsce. Wyjazd finansowany był częściowo przez PAN, a częściowo przez UNESCO.

Na zaproszenie kierownictwa poświęconego kulturze odrodzenia dorocznego międzynarodowego seminarium naukowego w Tours (Francja) J. Dobrzycki wziął udział w tym seminarium w dniach 15—22 VII. Polska była w 1965 r. jedynym krajem socjalistycznym zaproszonym do wzięcia udziału w tej imprezie naukowej. Dr J. Dobrzycki wygłosił na niej dwa referaty: *Teoria precesji w XVI w.* i *Kopernikanizm a astrologia*.

Dr J. Dobrzycki przebywał również w dniach 12—24 X w Aberdeen (Szkocja), gdzie przeprowadził wspólnie z drem W. P. D. Wightmanem badania nad odkrytym właśnie przez tego ostatniego odpisem *Commentariolusa* Mikołaja Kopernika¹⁷.

Kontakty z ośrodkami naukowymi w Wielkiej Brytanii oraz w Stanach Zjednoczonych są jednak niewystarczające i od dłuższego już czasu nie rozwijają się z powodu trudności wyjazdowych pracowników PAN.

Pomyślnie kontynuowano natomiast współpracę z placówkami naukowymi CSRS. Dobrą okazją dla podtrzymywania kontaktów z Instytutem Archeologii Czechosłowackiej Akademii Nauk w zakresie historii techniki hutniczej stworzyło poświęcone dawnemu hutnictwu żelaznemu sympozjum XI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki¹⁸. Rezultaty prowadzonej od kilku lat współpracy naukowej w tej dziedzinie znalazły już wyraz w kilku publikacjach naukowych polskich i czechosłowackich, a m.in. w rozprawie dra R. Pleinera (CSRS): *Die Eisenverhüttung in der „Germania Magna“ zur Römischen Kaiserzeit*¹⁹.

Podtrzymywano również kontakty z Oddziałem Historii Nauk Przyrodniczych i Techniki Instytutu Historii Czechosłowackiej Akademii Nauk i analogicznym oddziałem Instytutu Historii Słowackiej Akademii Nauk. Dwutygodniowy pobyt mgra S. Miczulskiego w Czechosłowacji pozwolił mu m.in. na dalszą wymianę doświadczeń w zakresie metod badań nad techniką hutniczą²⁰.

¹⁶ Por. sprawozdanie z działalności Zakładu w 1964 r.; „Kwartalnik”, nr 3/1965, s. 500.

¹⁷ Por. informację o tym wyjeździe w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 696.

¹⁸ Por. w niniejszym numerze sprawozdanie z Kongresu, s. 166.

¹⁹ Por. recenzję z tej rozprawy w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 608.

²⁰ Por. informację o tym wyjeździe w niniejszym numerze „Kwartalnika”, s. 192.

Natomiast ożywiona dotychczas współpraca z ośrodkami naukowymi w NRD uległa w 1965 r. pewnemu ograniczeniu, sprowadzając się do uczestnictwa na początku lutego 4-osobowej delegacji Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w międzynarodowej konferencji historyków nauki krajów socjalistycznych w Lipsku²¹.

Dwutygodniowy pobyt doc. P. Czartoryskiego w październiku na Węgrzech miał na celu uzupełnienie materiałów rękopiśmiennych do przygotowywanej przez niego pracy: *Repertorium komentarzy do filozofii praktycznej Arystotelesa w XIII w.*

Pracownia Badań Naukownawczych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN kontynuowała współpracę w ramach porozumienia akademii nauk krajów socjalistycznych oraz w ramach Stałej Komisji dla Koordynowania i Planowania Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej²². Kierownik Pracowni, prof. A. Tuszko wziął więc w kwietniu udział w kolejnym posiedzeniu tej komisji, które odbyło się w Moskwie. Pracownia prowadziła też wymianę informacji i doświadczeń głównie z placówkami naukowymi CSRS, Węgier i ZSRR w zakresie metodologii, organizacji, planowania i koordynacji badań naukowych. Prowadzono również wymianę informacji naukowej z ośrodkami naukowymi Wielkiej Brytanii, Francji i Stanów Zjednoczonych. UNESCO przyznało Pracowni subwencję w wysokości 4500 dolarów, która zostanie przeznaczona na zakup sprzętu i aparatury dla wyposażenia Pracowni.

Zakład Historii Nauki i Techniki PAN jest wydawcą obcojęzycznego rocznika „Organon”, poświęconego ogólnym zagadnieniom historii nauki i techniki, publikowanym we współpracy z Sekcją Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki²³.

Poza wspomnianą już wymianą opracowań naukowych przeznaczonych do publikacji prowadzoną z wydawnictwami naukowymi ZSRR, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” przyjął również do druku opracowania naukowe i sprawozdania z Francji (1), NRD (2), Austrii (1), Włoch (2) i CSRS (3). Ze strony polskiej zostały przyjęte do druku w „Archives Internationales d'Histoire des Sciences” dwa artykuły: mgra A. Kempfiego o nieznanym polemice Kallimacha i prof. J. Staszewskiego o aktualizmie geologicznym Kołłataja²⁴.

W 1965 r. kontynuowano bezde wizową wymianę wydawnictw z uczonymi i ośrodkami naukowymi z 28 krajów. Sprowadzono również z bibliotek i archiwów zagranicznych ok. 5100 klatek mikrofilmów i 180 sztuk fotografii zawierających materiały źródłowe. Zakład napotyka jednak trudności w regulowaniu rachunków zagranicznych za mikrofilmy i fotokopie, realizowanych za pośrednictwem „Ars Polona”.

²¹ Por. sprawozdanie z tej konferencji w nurze 4/1965 „Kwartalnika” s. 684.

²² Por. sprawozdanie z działalności Zakładu w 1964 r.: „Kwartalnik”, nr 3/1965, s. 501.

²³ Por. informację o „Organonie” w nrze 3/1965 „Kwartalnika”, s. 453.

²⁴ Jest to zmieniona i skrócona wersja artykułu J. Staszewskiego *System dziejów Ziemi i aktualizm geologiczny Hugona Kołłataja*, ogłoszonego w nrze 1/1964 „Kwartalnika”.